

СТАНОВИЩЕ

за трудовете на доц. д.ф.н. Емилия Николова Денчева във връзка с участието ѝ в конкурса за професор по 05.04.20 *Германски езици (история на немския език)*, обявен в ДВ бр. 31 от 23.04.2010 г. от доц. д.ф.н. Мария Грозева, НБУ

1. Обща информация

Кандидатката за участие в конкурса доц. д.ф.н. Емилия Денчева е завършила немска филология през 1976 г. в СУ "Св. Климент Охридски", през 1984 г. защитава докторска (кандидатска) дисертация в университета „Карл Маркс“ Лайпциг по История и историческа граматика на немския език. Научното звание "доцент" получава през 2003 г., а през 2007 г. защитава дисертационен труд за получаването на научната степен „доктор на науките“. Работи в СУ „Св. Климент Охридски“ от 1985 г.

Всички материали за участие в конкурса ми бяха предоставени в предвидения срок.

Кандидатката е автор на 33 научни статии, монографични изследвания и книги, съавтор в 4 речника, съставител е на два сборника. Участва в конкурса с хабилитационен труд на тема „Morphologische Sonderklassen im Verbalsystem des Gegenwartsdeutschen und ihr sprachhistorischer Hintergrund (mit einem Vorschlag für ihre Einbeziehung in eine synchrone Klassifikation der verbalen Flexionstypen)“, предложен за печат от катедрения съвет и приет на заседание на ФС на факултет „Класически и нови филологии“ през м. февруари 2010 г.

2. Общ преглед на хабилитационния труд

Въпросът за класификацията на глаголите по морфологични признаци е част от всеки университетски курс по граматика на немския език. В своето изследване, след като проследява развитието на този въпрос от Я. Грим до най-новите трудове по този въпрос, Е. Денчева се съсредоточава върху специфичните морфологични класове в глаголната система на съвременния немски език от гледна точка на историческото развитие на езика като се стреми да изясни историческите причини, довели до особеностите във формообразуването им в съвременния немски език.

В труда си авторката се съсредоточава върху следните проблеми:

- Изясняване на причините за появата на особеностите във формообразуването на определени (групи) глаголи в съвременния немски език;
- Уточняване на класификацията на немските глаголи като следствие от историческото развитие на езика;

При анализа е използвана идентификационна матрица от два вида биполарни маркери, с помощта на която са описани трите класа глаголи в немския език като са посочени отклоняващите се от правилото случаи. Тъкмо тези отклонения дават основание да бъдат оформени подгрупи от глаголи със специфично формообразуване.

Като проследява развитието на формите на глаголите *praeterito praesentia* в старо-, средно- и раннонововисоконемски Денчева обосновава отделянето им в специфична подгрупа от „смесени глаголи“, тъй като те съдържат елементи от формообразуването, както на силните така и на слабите глаголи. Анализът показва, че към тях следва да бъдат причислени и глаголите *wollen* и *bringen*.

За другата група глаголи *brennen, kennen, nennen, rennen, senden, wenden* и *denken*, причислявана традиционно към смесените, Денчева убедително показва, че те не попадат в посочената по-горе група. Като изконно слаби глаголи те не изпълняват условието да използват при образуването на времената едновременно характеристиките за силни и слаби форми, но същевременно имат промяна на коренната гласна, резултат от процеси в по-стари етапи от развитието на езика. Това дава основание те да бъдат определени като отделна подгрупа в класа на слабите глаголи.

Обособяването на суплетивните глаголи *sein, gehen, stehen* и *haben* в отделна подгрупа е обосновано и илюстрирано с примери от старовисоконемски, средновисоконемски и раннонововисоконемски. Отделено е внимание и на глагола *werden*, който показва отклонение, както в претериталната си форма така и при образуване на миналото причастие. Причините за това според авторката трябва да се търсят в диахронните процеси на уеднаквяване и изравняване.

Особен интерес от гледна точка на преподаването на немски език като чужд представляват „глаголите със смесена парадигма“, при които са обособени подкласове с оглед на етапа, до който е осъществен преходът от силен към слаб тип спрежение. Те са особено интересни, тъй като при част от тях този преход

се свързва с промяна на значението и се образуват омонимни двойки. В зависимост от степента на заместване на силните от слаби форми са обособени три подгрупи. Даден е списък на глаголите, които днес имат само слаби форми. При омонимните глаголни двойки от силен и слаб глагол са посочени различните източници за възникването на семантичните разлики при тях. След като разглежда и особеностите при спрежението на силните глаголи в немския език, Е. Денчева предлага класификация въз основа на флексията при отчитане на диахронното развитие. Класификацията изхожда от единни критерии и дава възможност за пълно и точно описание на глаголите в съвременния немски език.

Трудът е интересен и полезен за преподаватели и студенти, дава интересен илюстративен материал, от който ясно следват направените изводи и заключения. Анализът е онагледен е с много примери, направен е много прецизно и ясно, всеки раздел е изграден от теза, доказателствен материал и изводи и показва умението на авторката да работи с езиков материал и с помощта на свой модел за анализ да проследява обективно явленията.

3. Оценка на другите трудове

Представените за участие в конкурса трудове на Емилия Денчева могат да бъдат разделени най-общо в три големи групи – изследвания в областта на историята на немския език, лексикографски изследвания и изследвания, свързани с преподаването на немски език и превода.

Ще започна с учебниците и учебните помагала, тъй като според мен те са задължителна и особено важна част от работата на университетския преподавател. Освен помагалата за подготовка за кандидатстудентски изпити Е. Денчева е превела и адаптирала и така необходимата за обучението практическа граматика *Klipp und Klar*. Тя също е един от авторите на друга практическа граматика “Немска граматика в съпоставка с граматиката на българския език”, резултат от работата по проекта „Интеркултурно обучение в немско-български контекст”. Двете помагала се използват интензивно от студенти-германисти и изучаващи немски език.

Е. Денчева е отделила не малко време и на съставителството и съавторството при издаването на речници, както и на разработването на свързани с тази дейност лексикографски въпроси. Тук ще посоча участието в три големи

речника. Особено внимание бих искала да отделя на изключително ценния за преводаческата практика и уникален у нас речник на „лъжливите приятели на преводача“, където вниманието е насочено към случаите на възможна междуезикова интерференция и произтичащите оттам грешки. Този речник би трябвало да бъде настолен за всеки начинаещ, а и по-опитен преводач, за да не се стига до смехотворни грешки при превод. В тази връзка ще обърна внимание и на интереса на авторката към проблемите на превода, свързани както с анализ и оценка на преводи на Библията на готски, така и с въпроси, отнасящи се до подготовката на преводачи, редакцията и оценката на преводи.

Основната и най-важна част от изследователската работа на доц. д.ф.н. Емилия Денчева е в областта на историческата граматика. Не бих желала да се спирам подробно на приносните моменти в дисертационния ѝ труд за получаване на степента „доктор на филологическите науки“, получил висока оценка от рецензентите и специализирания научен съвет. Ще отделя обаче специално внимание на научното откритие на авторката, представено в статията *"I H I N I N I h V I L P I D H I N I h V I L P N † oder die Botschaft eines Schwertes aus der Zeit des Konigsreichs der Langobarden (?)"* и допълнено и уточнено в *"Langobardische (?) Inschrift auf einem Schwert aus dem 8. Jahrhundert in bulgarischem Boden"*, където става въпрос за разчитането на неизвестен досега германски паметник (по всяка вероятност на германското племе лангобарди) и представляващ добре запазен надпис върху острието на меч, намерен край Перник. Тук отново се проявява прецизността и вниманието към детайла в работата на Е. Денчева, стремежът ѝ максимално обективно да интерпретира научните факти. Бих искала да обърна внимание върху още две работи на Денчева, в които е обобщен натрупаният от изследователката опит от дългогодишните ѝ занимания с употребата на инфинитива: „За класификацията на глаголните предикати с комплементиран инфинитив въз основа на синтактическите им характеристики и поведение (върху материал от немски и от други сродни езици)“ и „За възможностите за субектно индициране на комплементирани инфинитивни изречения (на базата на материал от немски и от други сродни езици)“.

За изследователската компетентност и прецизност на доц. д.ф.н. Емилия Денчева свидетелстват цитациите на нейни трудове в авторитетни изследвания върху историята на немския език на други автори като напр. U. Domske: Zur

Distribution von Infinitivkomplementen im Althochdeutschen; J. Fleischer/R. Hinterholzl/M. Solf: Zum Quellenwert des ahd. Tatian für die Syntaxforschung; A. Greule: Syntax des Althochdeutschen. In: Sprachgeschichte: Ein Handbuch zur Geschichte der deutschen Sprache; R. Schrod: Althochdeutsche Grammatik II. Syntax и др.

Заклучение: Посочените приноси моменти в основния хабилитационен труд, доказаното умение на авторката да работи прецизно с историческия езиков материал, разработената оригинална методика за извършването на анализа, както и представените монографии и статии ми дават основание да предложа на доц. д.ф.н. Емилия Денчева да бъде присъдено научното звание „професор“ по 05.04.20 Германски езици (история на немския език).

25.05.2011 г.

Подпис:

/Доц. д.ф.н. Мария Грозева/